సాహిత్యప్రక్రియలన్నింటిలోనూ లోకప్రియమైనది నవల. సమకాలీన సమాజానికి దర్పణం పడుతూ, రచనాకాలపు సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక పరిస్థితులను ముందుతరాల పాఠకులకు అందించగల శక్తి నవలాసాహిత్యానికి ఉన్నది. సామాన్యుడికి అందుబాటులో ఉండటం వల్ల నవలాప్రక్రియకు సామాజిక మార్పులు, వ్యక్తిత్వ మార్పులు కలిగించగల శక్తి ఉంది. అటువంటి శక్తివంతమైన నవలాసాహిత్యంలోని కొన్ని ఉత్తమ నవలలను ఎన్నుకుని, ఆ నవలల్లోని నాయకుల పాత్రలను పరిచయం చెయ్యాలన్నది ఈ వ్యాసపరంపర ఉద్దేశం.

విశాలనేత్రాలు: రంగనాయకుడు

కార్తీక పూర్ణిమ నాడు ప్రొద్దుటే సరిగంచు కంచి ఉత్తరీయం వల్లెవాటుగా వేసుకుని, కుడి ముంజేతికి శ్రీరంగం - మల్లయుద్ధ ప్రవీణులు అతడిని మెచ్చుకుని బహూకరించిన సింహతలాటంతో మెరుస్తున్న పైడి కడియం - కొంచెం బిగువుగా ధరించి; పూజా ద్రవ్యాలతో, వివిధ పుష్పాలతో నిండిన బంగారు పళ్ళెంలో మొక్కుబడి కానుకలు అయిన 'పైడితిలకము, సువర్ణ విలోచన యుగళి' పట్టుకుని, ఎండపొడకి పూజాపుష్పాలు వాడకుండా పండుమొగలి రేకులతో, లేత లేత తాటి మువ్వుల ఆకులతో, శ్రీచందనం చేవకామతో తయారుచేయించిన పెద్ద గొడుగు ఎడమ చేతితో పట్టుకుని శ్రీరంగం వీధిలో నడక సాగిస్తాడు రంగనాయకుడు. అతని అడుగులలో అడుగులు వేస్తుంది హేమసుందరి. లేత చిలకపచ్చ మధుర పట్టుచీర కట్టి, లేత ఊదా రంగు రవిక తొడిగి, రకరకాల ఆభరణాలు ధరించి,

సుదీర్ఘమైన శ్రీచూర్ణ తిలకానికి ఆధారంగా, కమ్మ కస్తూరి కద్దిన కుంకుమ రేఖ చిన్నరి నెలవంక ఆకారంలో దిద్దుకుని, రంగనాయకుడు పట్టుకున్న గొడుగు అంచులకున్న మువ్వల సవ్వడితో తన కాలి అందెల ఘలఘలలు కలసిపోతూండగా అతని అడుగుజాడల్లో ముందుకు సాగుతుంది హేమసుందరి.

ఈ సన్నివేశం తాలూకా మనోహరమైన దృశ్యమే శ్రీ పిలకా గణపతి శాస్త్రి రచించిన నవల "విశాల నేత్రాలు" ముఖచిత్రంలో ఉన్న బాపూబొమ్మ. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి అందుకున్న ఈ నవల మొదట ఆంధ్రపత్రికలో 1965,66 ప్రాంతాల్లో బాపూగారి మనోహర చిత్రాలతో ధారావాహికంగా వెలువడి అసంఖ్యాకులైయిన పాఠకుల మన్ననలు అందుకుంది. తాను రచించిన ఈ చారిత్రాత్మక నవలను "లైఫ్ ఆఫ్ రామానుజ" అనే ఆంగ్ల గ్రంధం, మరికొన్ని సంస్కృత, ఆంగ్ల గ్రంధాలను పరిశీలించి రచించినట్లు "ముందు మాట"లో గణపతి శాస్త్రిగారు చెప్తారు. వారు సంస్కృతం, తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ భాషలలో పండితులు. కథకులు, నవలా రచయిత, అనువాదకులు, పత్రికా సంపాదకులు కూడా. ఈ "విశాల నేత్రాలు" నవలలో కథానాయిక హేమసుందరి, కథానాయకుడు రంగనాయకుడు!

రంగనాయకుడు:

క్రీస్తుశకం 11వ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంలో, దక్షిణ భారతంలో, న్యాయమైన ప్రజాపాలనలో ప్రసిద్ధి కెక్కిన కాంచీరాజ్యంలోని నిచుళానగరంలో "విశాల నేత్రాలు" కథ ప్రారంభం అవుతుంది. నిచుళానగర పొలిమేరలో నివసిస్తున్న ఓ చిన్న భూస్వామి వెంకటనాయకుని మూడవ కుమారుడు రంగనాయకుడు. ఇంకా ఇరవై ఐదో ఏడు నిండకపోయినా బలిష్ఠ దేహంతో, మూడు పదులు నిండీ నిండనట్లు కనబడతాడు. 'విశాలమైన నెన్నుదురు, కొనలు తేరిన కనుదోయితో, కొంచెం లేతరంగు ఎర్రమన్ను పైపూతతో మెళవించిన శరీరచ్ఛాయతో' ఏ ఆడపిల్లనైనా ఇట్టే ఆకట్టుకోగల రూపం రంగనాయకుడిది. చదువుసంధ్యలబ్బకపోయినా, చిన్ననాటి నుండీ నేర్చుకున్నందువల్ల సాముగారడిలో మంచి నైపుణ్యం సంపాదిస్తాడతను. విలువిద్యలో కూడా ప్రవేశం ఉంది. తండ్రి ఉపేక్ష, తల్లి గారాబం వల్ల మొండితనం అలవడి తనకెంత తోస్తే అంత చేయడమే తప్ప ఇతరులమాట చెవికెక్కించుకునే స్వభావం లేదతనికి. ఇద్దరన్నల వలే తమ పొలంపనుల వైపు శ్రధ్ధ పెట్టమనే తండ్రి పోరు పట్టించుకోడు అతగాడు. అతనికెంత సేపూ సాముగారడీలే అరాధ్యదైవాలు. దుందుడుకు చేష్టలే తప్ప బరువుబాధ్యతలు పట్టని స్వేచ్ఛావిహారి అతడు. ఇలాగ, కథా ప్రారంభంలో ఏ విధమైన ఉత్తమ లక్షణాలూ లేని సామాన్య మానవుడిలా పరిచయమౌతాడు రంగనాయకుడు.

కథాగమనంలో చౌర్యం, మధ్యపానం, చెడు స్నేహాలే కాక హత్యాపాతకాన్ని కూడా నెత్తినవేసుకున్న ఈ అజ్ఞుడికి విశిష్టాద్వైతాన్ని ప్రతిపాదించిన శ్రీమద్రామానుజుల అపారానుగ్రహం, శ్రీరంగనాథుని సుదీర్ఘ విశాల విలోచనాల దర్శన భాగ్యం, అష్టాక్షరీ మంత్రోపదేశం మొదలైనవి ఎలా సంక్రమించాయి? రంగనాయకుడి వంటి అజ్ఞుడు జ్ఞానిగా మారగలడా? అన్న ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్తుంది "విశాల నేత్రాలు" నవల.

నిచుళానగరంలోని గోపాలస్వామి ఆలయ కల్యాణమహోత్సవంలో హేమసుందరితో పరిచయం కలుగుతుంది రంగనాయకునికి. ఆ ఊళ్ళో ప్రసిద్ధికెక్కిన వేశ్య శృంగారమంజరి వద్ద పెరిగిన హేమసుందరి ఆమె కన్న కుమార్తె కాదు. మాణిక్యవల్లి, హేమసుందరి లను అక్కచెల్లెళ్ళలా చిన్నతనం నుంచీ పెంచి పెద్ద చేస్తుంది శృంగారమంజరి. వారిద్దరికీ కాంచీరాజ్యంలో ప్రసిద్ధికెక్కిన నృత్యాచార్యుల వద్ద నృత్యం, వీణా వేణు మృదంగాలలో, గాత్ర సంగీతాలలో చక్కని నైపుణ్యాన్ని నేర్పిస్తుంది. అయితే ఇద్దరిలోనూ హేమసుందరి అందంలో మిన్న. ఇంచుమించుగా ఇరవై నిండిన పైడిబొమ్మ లాంటి హేమసుందరిని ఎవరైనా ఒక మహారాజు ఒద్దికలో ఉంచాలని, వందల కొద్దీ సువర్ణ నాణాలు గుమ్మరింపించుకోవాలని శృంగారమంజరి ఉవ్విళ్ళూరుతుంది. అయితే హేమసుందరిని చూసినది మొదలు కర్ణాభరణాలవరకూ విస్తరించిన ఆమె విశాల విలోచన యుగళికి దాసుడౌతాడు రంగనాయకుడు. అనుక్షణం ఆమె దర్శన భాగ్యానికే తపించిపోతాడతడు. ఆ పై వారిద్దరికీ ఒకరిపైనొకరికి ప్రగాఢమైన అనురక్తి ఏర్పడుతుంది.

ఒకానొకరోజు రాత్రిపూట హేమసుందరిని కలవటానికి శృంగారమంజరి భవంతిలోకి దొంగతనంగా అడుగుపెడతాడు రంగనాయకుడు. ఆ సుందరి విశాల నేత్రాల లోతులలో మునిగి బాహ్యప్రపంచాన్ని విస్మరిస్తాడు. ఆ మైమరపులో కావలివాళ్ల కంట పడ్డా చాకచక్యంతో వారికి దేహశుద్ధి చేసి చీకట్లో తప్పించుకుంటాడు. అతడు నల్లరంగు పులుముకున్నందున ఆతడెవరైనదీ కనుగొనలేకపోతారు కానీ ఆ గొడవ చిలికి చిలికి గాలివానై నగరమంతా పెద్ద దుమారాన్ని రేపుతుంది. రంగనాయకుని సాహసం ఆ నోటా ఆ నోటా హేమసుందరిని దక్కించుకోవాలనుకునే తిరుమలరెడ్డికి తెలిసి, హేమసుందరి దక్కదేమోనన్న ఉక్రోషంతో తిరుమలరెడ్డి అతనిపై హత్యాప్రయత్నం చేయిస్తాడు. నగర తలవరి ద్వారా రంగనాయకుని ఇంట కూడా అతని ఆగడాలు తెలిసి అది పెద్ద రభసగా మారుతుంది. తండ్రి నిరాదరణ, తరువాత జరిగిన కొన్ని సంఘటనలు, అడుగడుగునా ఎదురౌతున్న ఆటంకాల నేపధ్యంలో హేమసుందరితో కలిసి ఆ ఊరినుంచి పారిపోవాలనే నిర్ణయానికి వస్తాడు రంగనాయకుడు. స్నేహితుని అండా, చేతిలో చిల్లిగవ్వ లేని నిస్సహాయ స్థితిలో శ్రీరంగస్వామిని మనసారా స్మరించుకుని, హేమ తన ఇంట కాలుపెట్టాలనే తన కోరిక నిర్విఘ్నంగా నెరవేరిన పక్షంలో స్వామివారికి "పైడి కనుదోయి, బంగారు తిలకము" కానుకలుగా సమర్పించుకోగలనని మొక్కుకుంటాడు రంగనాయకుడు.

పథకం ప్రకారం ఓ రాత్రిపూట తిరుమలరెడ్డి కాలుకీలు విడదీసి, అతని ఇంట సొమ్ము దొంగలించి, హేమసుందరితో పారిపోతాడు రంగనాయకుడు. కావేరీతీరం దాటి శ్రీరంగనగరం చేరుకుంటారు ఇద్దరూ. సూర్య కిరణాల తేజస్సులో తళతళలాడుతున్న శ్రీరంగనాధుని దేవాలయ శిఖరాల కాంచన కలశాలు, ఏడు ప్రాకారాల్లోనూ ఏపుగా పెరిగిన ఉద్యానవనాలను చూసి రంగనాయకుని మనసు సంతోష పారవశ్యాలతో పులకరిస్తుంది. హేమాంబ, ధనుర్ధానులుగా పేర్లు మార్చిచెప్పి, నగర మధ్యలో ఒక చిన్న భవంతి అద్దెకు తీసుకుని అందులో ప్రవేశిస్తాడతను. వివాహపు ఏర్పాట్లు చేస్తున్న రంగనాయకుని సంకల్పాన్ని హేమసుందరి ప్రోత్సహించదు. వారకాంత వివాహానికి తగదని ఆమె నిశ్చల అభిప్రాయం. ఈ సందర్భంలో గతంలో తల్లి బలవంతం మీద ఒక సామంత ప్రభువుతో హేమసుందరికి కలిగిన అనుబంధం గురించి విని మండిపడి, నిచుళాపురం వెళ్ళిపొమ్మంటాడామెను. కానీ ఆమె దు:ఖాన్ని చూసి

చలించి, తన కఠినప్రవర్తనకు గానూ క్షమాపణ కోరతాడు. ఎంత గొడవ పడినా, మళ్లీ పాలునీళ్ళలా ఇట్టే కలసిపోయే ముచ్చటైన అన్యోన్యత వారిది.

రంగనాయకుడిలో మార్పు.. :

ఒకరోజు రంగనాయకుడు కావేరీ తీరంలో అంతర్మథనంలో మునిగి ఉండగా తిరుమలరెడ్డి బంటు సింహాచలం అతనిపై మరోమారు హత్యాయత్నం చేస్తాడు. తానను తాను రక్షించుకునే ప్రయత్నంలో అతడు కొట్టిన దెబ్బలకు ప్రాణాలు విడుస్తాడు సింహచలం. భయంతో మృతశరీరాన్ని కావేరిలో కలిపేసి ఇంటికి వెళ్తాడు రంగనాయకుడు. పశ్చాత్తాపంతో కుమిలిపోతూ జబ్బుపడిన రంగనాయకుడికి ఎంతో జాగ్రత్తతో పరిచర్యలు చేసి మాములు మనిషిని చేస్తుంది హేమసుందరి. జ్వర తీవ్రతలో కాంతామణి అనే వారకాంత గురించిన కలవరింతలు విని, ఆమె వద్దకు వెళ్ళి హృదయభారాన్ని తగ్గించుకోమని రంగనాయకుడిని ప్రాధేయపడుతుంది హేమసుందరి. సామంత ప్రభువు విషయంలో తాను ఆమెను అవమానించినా, ఈనాడామె తన ఆనందాన్ని కోరుకోవడం, ఆమె పరిచర్యలు, ఆమెకు తనపైగల అసూయారహితమైన గాఢానురాగానికి రంగనాయకుడు చలించిపోతాడు. ఆమె అడుగుజాడలలో నిలబడటానికి అర్హత ఉందా అన్న సంశయానికి వస్తాడు...!శ్రీరంగనాధుని కరుణవల్లనే అటువంటి "సాధ్వీమణి" తనకు లభించిందని ఎంతో ఉప్పొంగిపోతాడు. ఇక ఆలసించకుండా తన మొక్కుబడి తీర్చుకోవాలని నిశ్చయించుకుంటాడు. రంగనాయకుడు తన అసూయాద్వేషాలను జయించిన తరుణం అది.

సింహాచలం మరణం వల్ల రంగనాయకుడిలో పశ్చాత్తాపం, కరుణ జనిస్తాయి. తిరుమలరెడ్డికీ, తనకీ ఉన్న గొడవ వల్ల ఓ మూడో వ్యక్తి బలైపోయాడు.. అదీ తన వల్ల అనే వేదన అతడిని నిలువనీయదు. స్నేహితుడి ద్వారా సింహాచలం కుటుంబానికి అవసరమయ్యే సొమ్ము పంపించిన తరువాతే అతని ప్రాణం కుదుటపడుతుంది. ఆ తర్వాత నుంచీ కూడా సింహాచలం కుటుంబావసరాలన్నింటికీ ఎల్లకాలం ధనసహాయం అందే ఏర్పాటు చేస్తాడు రంగనాయకుడు. ఈ సంఘటన రంగనాయకుడిలోని మానవత్వాన్ని తెలుపుతుంది.

ఓ శుభముహుర్తాన రంగనాయకుడు రంగనాథుడికి తన మొక్కు చెల్లించుకునేందుకు బయలుదేరినప్పటి దృశ్యవర్ణనే మొదట రాసిన వాక్యాలు. హేమాంబ ధనుర్ధాసులన్న కొత్త పేర్లతో, తండ్రి గోత్రంతో తమ ఇద్దరి పేరా స్వామికి సహస్రనామార్చన చేయిస్తాడు రంగనాయకుడు. ఆ విధంగా ఆ క్షణాన స్వామివారి సన్నిధిలో తమ వివాహకార్యక్రమం పరిసమాప్తి అయ్యిందని రంగనాయకుడు సంతోషిస్తాడు. హేమ కనుదోయి కొలతలతో చేయించిన స్వామివారి కానుకలు చక్కగా అమరినందుకు వారిద్దరు ఎంతగానో సంతోషిస్తారు. ఇంటికి తిరిగివెళ్ళే దారిలో అయిదారుగురు కాషాయాంబరధారులైన యతీశ్వరులు వారికెదురౌతారు. వారిలో ఆజానుబాహుడైన ఒక యతీశ్వరునడు నిశ్చల విశాల నేత్రాలతో, చిరునవ్వుతో రంగనాయకుని పరిశీలిస్తూ కనబడతారు. రంగనాయకుని ఆడుగులు రెండు,మూడు నిముషాలు ఆగిపోతాయి. హేమ కళ్ళ కన్నా సువిశాలమైన, ఠీవి, రాజసం నిండిన ఆ సుదీర్ఘమూర్తి

గంభీరదృష్టి అతడిని ఆశ్చర్యపరుస్తుంది. తమని దాటిపోయాకా కూడా వెనుదిరిగి తనను పరిశీలిస్తున్న ఆ నిశ్చల దృషిని అతను అవగాహన చేసుకోలేకపోతాడు. ఆ తర్వాత ఆయనే "శ్రీమద్రామానుజ యతీంద్రులు" అని తెలుసుకుని ఆశ్చర్యపోతాడు. ఆ రోజు సాయంత్రం ఇంటికి చేరేసరికీ వీధి అరుగు మీద తనకోసం "శ్రీమద్రామానుజుల మఠం" నుంచి వారు తనను చూడాలంటున్నారని వచ్చిన ఒక బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచారి చూసి మరింత కలవరపడిపోతాడు రంగనాయకుడు. అది అనుగ్రహమా, ఆగ్రహమా అనే సందిగ్ధంలో పడతాడు. రామానుజయతీంద్రుల మఠానికి వెళ్ళాలో వద్దోనని సందేహిస్తూనే మరొక రోజు గడిపిన అతడికి మర్నాడు ఇల్లు చేరేసరికీ మళ్ళీ అరుగు మీద "దాశరధి" ఎదురౌతాడు. ఇక తప్పనిసరిగా అతనితో మఠంలోకి అడుగు పెడతాడు రంగనాయకుడు. అతడు భక్తిమార్గంలో ప్రవేశించే తరుణం అది.

అనేక సందేహాలతో మఠంలోకి అడుగుపెట్టిన రంగనాయకునికి "వచ్చావా నాయనా! ఇన్నాళ్లనుంచీ నీకోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను !" అన్న రామానుజుని ఆప్యాయమైన పలకరింపు విద్దూరంగా తోస్తుంది. "ఇంతకు ముందు నువ్వు కని విని ఎరుగనంతటి పెద్ద పెద్ద కన్నులున్నవి. చూపించనా?" అనీ అడుగుతారు. ఈ కొంటె ప్రశ్నకు నిర్ఘాంతపోయిన రంగనాయకుడు తనకా జన్మకు ఇంకేమీ అవసరం లేదనీ, వేరొకరివైపు కన్నెత్తి చూడదలచలేదనీ చెప్తాడు. ఎంతటి ఆత్మీయులతోనైనా ఎనాడూ ప్రసంగించని మౌనమూర్తి ఆవేళ ఒక సామాన్య మల్లునితో చిరకాల మిత్రునితో మాట్లాడినట్లు సంభాషించటం ఆశ్రమవాసులందరికీ విచిత్రమనిపిస్తుంది. తరువాత నాలుగైదు రోజులకొకసారి, ఆ పై ప్రతిరోజూ రామానుజుని సందర్శించటం మొదలుపెడతాడు రంగనాయకుడు. ఈ రాకపోకలు హేమసుందరిలో అంతులేని ఆవేదనని రేపుతాయి. అటు రంగనాయకుని ఎడల ఆచార్యునికెక్కువౌతున్న మక్కువ మఠవాసులలోనూ అలజడి రేపుతుంది. రామానుజుని ప్రధాన శిష్యులందరూ వ్యాకరణ,వేదాంత, చతుర్వేదాలలో విద్వాంసులు. వారెవరికీ రంగనాయకుని మీద సదభిప్రాయం ఉండదు. సామాన్య రైతు కుమారుడు, ఒక వెలయాలిని వెంటబెట్టుకుని శ్రీరంగం వచ్చి నివసిస్తూ, మద్యపానం, సాముగారడీలు తప్ప భక్తిశ్రద్ధలేమాత్రం కానరాని అతని పట్ల ఆచార్యులకేందుకంత అనుగ్రహ వాత్సల్యాలో వీరెవరికీ అంతుపట్టదు. శ్రీరంగేశుని దేవాలయానికి వెళ్ళేప్పుడు "దాశరధి" భుజం మీద ఆనించే యతీశ్వరుని చెయ్యి రాను రానూ రంగనాయకుని భుజం మీదకు తిరిగేంతటి పరమాత్మీయ దృష్టిని చూసి కలవరపడతారు శిష్యులు.

ఒకరోజు దేవాలయంలో రామానుజ శిష్యులు పఠిస్తున్న ద్రవిడ వేదపారాయణ దేవాలయం నలుమూలలా మారుమ్రోగుతున్న వేళ తన్మయంతో పులకించిన రంగనాయకుని నోటి వెంట అప్రయత్నంగా ద్రవిడ వేదపాశురం వెలువడుతుంది. అమృతగళం కాకపోయినా ఆ గొంతులో పలికిన మాధుర్య భక్తిభావాలందరినీ ఆశ్చర్యపరుస్తాయి. పారవశ్యంలో అతడు రామానుజుణ్ని "సుదీర్ఘ విశాల విలోచనాల దర్శన భాగ్యం" ప్రసాదించమని అడుగుతాడు. మరునిముషమే రామానుజుని గొంతులో పలికిన ద్రావిడ వేద పాశురాల పరంపర, ఆ వెంటనే అర్చకుల శ్రీసూక్త పురుషసూక్తాలతో దేవాలయం ప్రతిధ్వనిస్తుంది. "అటు చూడమన్న" రామానుజుని నిర్దేశంతో రంగనాధుని నేత్ర యుగళిని దర్శించిన రంగనాయకునికి అపూర్వానుభూతితో అతిలోక విశాలమైన స్వామివారి రమణీయ విలోచన యుగళి కనబడుతుంది. తన్మయత్వంలో మూర్ఛపోతాడతను. స్వామివారి దివ్యనేత్రాల సందర్శన భాగ్యంతో తన

జన్మ ధన్యమైందని భావిస్తాడు. అంతటి తాదాత్మ్యంలో కూడా హేమ ఈ దర్శనభాగ్యానికి నోచుకోలేదని వాపోతాడు. ఆనాటినుంచీ అతని జీవితమే మారిపోతుంది. మద్యపానం, చెడు సావాసాలూ క్రమక్రమంగా సడలిపోతాయి.

రంగనాయకుడి జీవితం ఇక్కడి నుండీ మరో మలుపు తిరుగుతుంది.

సంపాదనంతా వైష్ణవ మఠానికి ధారపోస్తున్న రంగనాయకుడిని చూసి హేమసుందరి కలవరపడుతుంది. సన్యాసం స్వీకరించి తనని వదిలివేస్తాడేమోనన్న ఆందోళన ఆమెది. మొదట్లో గొడవపడినా, మఠానికి వెళ్ళి రామానుజుడిని కలిసిన తర్వాత ఆమె కూడా భక్తిమార్గంలో పడుతుంది. కానీ రంగనాయకుని పూర్వవృత్తాంతం ఆ నోటా ఆనోటా తెలుసుకున్న నగర ప్రముఖులు అతనికి మఠంతో పెరుగుతున్న అనుబంధం నచ్చక మఠానికి విరాళాలివ్వడం మానుకుంటారు. అందువల్ల మఠంలో నిత్య నైవేద్యాలకు కూడా కొరత ఏర్పడుతుంది. అటువంటి సమయంలో వృధ్ధ శిష్యులెవరికీ దక్కని "అష్టాక్షరీ మంత్రోపదేశం" చెయటానికి రామానుజులే స్వయంగా రంగనాయకుని ఇంట అడుగు పెడతారు. యజ్ఞమూర్తి అనే ప్రధాన శిష్యుడు ఇదంతా సహించలేకపోతాడు. పరమేశ్వర సాక్షాత్కారం భక్తి, జ్ఞాన, కర్మ యోగల ద్వారానే సాధ్యమన్న సత్యాన్ని మారుస్తూ, ప్రగాఢమైన మోహావేశాలు కూడా భగవంతుని సాక్షత్కారానికి పెద్ద మెట్టుగా తెలుపుతున్న రామానుజుని ప్రసంగాన్ని విని విద్దూరపడినా సమర్ధించలేకపోతాడు. మఠంలోని మరో ప్రధాన శిష్యుడు గోవిందయతి ద్వారా రామానుజుని పురాతన గాధలన్నీ విన్నాకా అతడికి రామానుజుని అపార కరుణాదృష్టి అవగతమౌతుంది.

జయవిజయుల తపన లాగనే అనన్య సామాన్య మైన ఎడతెగని తపన వలన రంగనాయకునికి శ్రీరంగేశుని కృప కలిగి స్వామి సహజ దివ్య విశాల నేత్రాల సాక్షాత్కారం లభించిందని రామానుజులు యజ్ఞమూర్తికి చెబుతారు. అలానే అనాయాస అష్టాక్షరీ మంత్రోపదేశానికి కారణం "హేమ-రంగనాయకుల పరస్పర తపన, ప్రేమానురాగాలు, మల్లవిద్యపై రంగనాయకునికి గల ఏకాగ్రత, వివాహితులు కాకపోయినా పుణ్యదంపతులవలే జీవించిన వైనం, ఒకరి తప్పిదాలనొకరు క్షమించుకున్న వారి అన్యోన్యత , ఎన్ని కష్టాలొచ్చినా సడలని వారి ప్రేమానుబంధం " అని యతీశ్వరుని ముఖత: విని యజ్ఞమూర్తి ఆశ్చర్యపోతాడు.

నవల చివరలో శ్రీవైష్ణవ పీఠాధిపత్యాన్ని రంగనాయకుడికి ఇవ్వజూపినప్పుడు, అతడు రామానుజుని వద్దకు వెళ్ళి తానా పదవికి అనర్హుడినని ప్రాధేయపడినప్పుడూ; జీత భత్యాలు లేకుండా స్వామి సేవకు అనుమతిచమని ధర్మకర్తను వేడుకున్నప్పుడూ; ఇప్పుడున్న స్థితికీ,తన శ్రీరంగప్రయాణానికీ మూలకారకులైన తల్లిదండ్రులు,తిరుమలరెడ్డి మొదలైనవారి పట్ల క్రోధ-ద్వేషాలు పోయి ఆర్ద్రదృష్టి కలిగినప్పుడూ.. రంగనాయకుడి వ్యక్తిత్వ ఎదుగుదలనూ, ఎదిగిన కొద్దీ అతడిలో పెరిగిన ఒదిగే స్వభావాన్నీ మనం గమనించవచ్చు. ఇలా ఓ సామాన్య మానవుడి స్థాయి నుండి వందనాలందుకునే మహనీయుని స్థాయికి ఎదిగిన రంగనాయకుడి పాత్ర ఎప్పటికీ గుర్తుండిపోతుంది..!

(మరొక నవలానాయకుడి గురించి వచ్చే సంచికలో)

కౌముది

COMMENTS

రచయిత్రి బ్లాగు

తృష్ణ:(http://trishnaventa.blogspot.in)